

Зайцев В.В.

Становлення, історія спадщини та сьогодення кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету

Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро, Україна

Zaitsev V.V.

Formation, history of heritage and present of the Department of Social Medicine, Public Health and Health Care Management of the Dnipro State Medical University

Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine

mka1320297@gmail.com

Вступ

Виникнення соціальної гігієни було спричинене зацікавленістю у збереженні та зміцненні здоров'я населення. У другій половині XIX – на початку XX ст. сформувався соціально-медичний напрям у громадській медицині. Початково ця дисципліна виникла в Німеччині, а потім поширилася в інших країнах під назвою «соціальна гігієна». У 1903 р. молодий німецький лікар Альфред Гротьян почав видавати журнал із соціальної гігієни, у 1905 р. заснував у Берліні наукове товариство із соціальної гігієни та медичної статистики, а в 1912 р. розпочав викладати цей предмет. У 1920 р. була створена перша кафедра соціальної гігієни в Берлінському університеті. Перша в Україні кафедра соціальної гігієни була заснована 27 жовтня 1923 р. в Харківському медичному інституті, що визначило початок історії викладання майбутнім лікарям громадського здоров'я й управління охороною здоров'я. Фундатором цієї кафедри був народний комісар охорони здоров'я УРСР Мусій Григорович Гуревич (1890–1937 рр.), який очолював її із заснування й до весни 1925 р. [1]. Друга за часом кафедра соціальної гігієни була заснована в Київському медичному інституті 18 січня 1924 р., її очолив Соломон Соломонович Каган (1894–1965 рр.), який на той час був ректором Київського інституту народного господарства [2]. Третьою за часом (у 1924–1925 навчальному році) була створена кафедра соціальної гігієни у Дніпропетровському медичному інституті (нині Дніпровський державний медичний університет, ДДМУ) [3–5]. Історія кафедри за останні 15 років належним чином не вивчалася.

Метою дослідження є опис історії кафедри за 100 років із дня заснування, особливо за останні 15 років, її сьогодення та перспективи розвитку.

Об'єкт і методи дослідження

Матеріали, зокрема: архівні, монографії, автореферати дисертаційних робіт, звіти про виконання науково-дослідницьких робіт кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ДДМУ, насамперед за останні 15 років [6–9]. Застосовувалися бібліосемантичний, описовий та історичний методи обробки даних.

Результати дослідження та їх обговорення

Першим завідувачем кафедри соціальної гігієни Дніпропетровського медичного інституту став відомий гігієніст, професор Михайло Варфоломійович Дониц (1878–1951 рр.). У 1927–1928 рр. керівництво кафедрою перейшло до відомого епідеміолога, надалі – академіка АМН СРСР Лева Васильовича Громашевського (1887–1980 рр.), який зробив вагомий внесок у розвиток теорії та практики епідеміології, організації медико-профілактичної справи та засад гігієнічного виховання населення. У цей період на кафедрі активно досліджували соціальні чинники, що впливають на здоров'я населення, та розробляли методи запобігання їхньому негативному впливу.

У тридцяті роки кафедру очолював професор Соломон Соломонович Каган, який водночас обіймав посаду ректора інституту. Наукові зусилля професора С.С. Кагана концентрувалися на вивченні демографічних процесів та розвитку санітарного законодавства. Протягом тривалого періоду, з 1936 по 1957 р., кафедрі очолював професор, доктор медичних наук Борис Мойсейович Шкляр (1891–1960 рр.), який розширив наукові знання дисципліни шляхом історичного аналізу розвитку системи охорони здоров'я у Дніпровському регіоні.

Після перейменування кафедр соціальної гігієни в 1940 р. на кафедри організації охорони здоров'я вектор їхньої діяльності змістився на створення наукової бази для розвитку практики медичного обслуговування населення. Своєрідна реабілітація соціальної гігієни відбулася в 1966 р., коли кафедри організації охорони здоров'я отримали назву кафедр соціальної гігієни та організації охорони здоров'я.

З 1957 р. кафедру очолила визнана вчена й організаторка охорони здоров'я професор Галина Федорівна Ємельянова (1921–2003 рр.). Вона керувала кафедрою протягом 32 років (1957–1989 рр.). У ці часи у країні швидкими темпами відбувалася індустріалізація, особливо у Кривбасі та на Дніпропетровщині, які отримали назву регіонів інтенсивного промислового розвитку. Наукова діяльність колективу кафедри була зосереджена на дослідженні здоров'я та медичної допомоги робітникам провідних галузей промисловості, а також на проблемах соціально-економічного характеру, пов'язаних із травматизмом. Вагомі наукові внески у цей напрям зробили Г.Ф. Ємельянова, Я.Г. Ковров, М.Д. Хелемендик, А.Ю. Романенко, П.В. Ломакін, С.А. Шмегевський та інші.

У 1971 р. кафедра ініціювала створення курсів для підвищення кваліфікації організаторів охорони здоров'я України, які пізніше були перетворені на кафедру соціальної гігієни й організації охорони здоров'я факультету вдосконалення лікарів Дніпропетровського медичного інституту, яка розташовувалася в м. Кривий Ріг.

Наукові дослідження кафедри у 80-х рр. минулого століття фокусувалися на оптимізації методів профілактичної роботи закладів охорони здоров'я (профілактичних оглядів, диспансерного нагляду тощо) та форм їх зв'язку із промисловими підприємствами, що знайшло своє втілення в докторських дисертаціях Т.В. Єрошкіної й О.П. Татаровського, науково-дослідницькій діяльності та кандидатських дисертаціях М.І. Зяряського, В.Г. Лахтіонова, І.М. Кутузова, Е.В. Борвінко, Г.В. Горбунової.

З 1989 по 1995 р. кафедру очолював професор Іван Олександрович Логвиненко (1940–1995 рр.), який був визнаним соціал-гігієністом і організатором охорони здоров'я. Під його керівництвом були захищені кандидатські дисертації О.Г. Головахи та Л.С. Семенової.

Цікавий факт – ще 30 років тому у статті, опублікованій в університетській газеті «Пульс» і присвяченій 70-річному ювілею кафедри, тріумфіратом її провідних професорів (І.О. Логвиненко, Г.Ф. Ємельянова та Т.О. Бажан) наукова спеціальність, якою опікується кафедра, була названа не соціальною медициною, а громадським здоров'ям, випередивши офіційне визнання даної спеціальності на декілька десятиліть.

У 1995–1996 рр. керівництво кафедрою було покладено на Олександра Петровича Татаровського (1943–2015 рр.), основний фокус наукових досліджень якого стосувався вивчення стану здоров'я й організації медичної допомоги населенню промислового регіону.

Новий етап розвитку кафедри починається з 1996 р., після об'єднання кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я, яка готувала здобувачів на додипломному рівні, та кафедри управління охороною здоров'я, яка опікувалася післядипломним навчанням лікарів – організаторів охорони здоров'я. Нова об'єднана кафедра дістала назву «кафедра соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я». Очолювала кафедру протягом 24 років (1996–2020 рр.) один із провідних українських вчених в галузі соціальної медицини, висококваліфікований педагог, талановитий науковець-дослідник, доктор медичних наук, професор Валерія Микитівна Лехан, яка до цього впродовж 4 років (1992–1996 рр.) була керівником кафедри управління охороною здоров'я факультету післядипломної освіти. У цей період на кафедрі були запроваджені нові підходи до викладання економіки охорони здоров'я, розпочато навчання у сфері менеджменту, маркетингу й адміністрування охорони здоров'я, соціально-психологічних аспектів управління тощо. Було підготовлено низку посібників з організації первинної медико-санітарної допомоги на принципах сімейної медицини, застосування епідеміологічних методів в охороні здоров'я тощо. Нині В.М. Лехан – доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, гарант освітньо-наукової програми третього освітньо-наукового рівня зі спеціальності «Громадське здоров'я», член постійної спеціалізованої вченої ради із присудження наукового ступеня доктора наук Д64.600.06 при Харківському національному медичному університеті, проблемної комісії Міністерства охорони здоров'я та Національної академії медичних наук України з питань соціальної медицини, член правління Всеукраїнської асоціації сімейної медицини, поважної ради Української медичної експертної спільноти; редакційних колегій журналів: «Медичні перспективи», «Україна. Здоров'я нації», «Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України», «Українські медичні вісті».

Одним із провідних досягнень В.М. Лехан було впровадження в Україні медичної реформи, яка мала за мету перетворення в галузі за трьома основними напрямками:

- структурні зміни в галузі охорони здоров'я з урахуванням потреб населення в медичній допомозі на різних рівнях і з різною інтенсивністю;

- зміни у фінансово-економічних відносинах з метою підвищення ефективності використання ресурсів системи охорони здоров'я та стимулювання до якісної роботи;

- створення гарантій якості медичного обслуговування.

Однією із ключових складових частин цієї реформи була реорганізація системи надання первинної медичної допомоги, яка охоплювала первинну медичну, долікарську та невідкладну допомогу, надавалася жителям окремого сільського району або міста. Наступний етап – перепрофілювання наявних закладів

для забезпечення спеціалізованої допомоги в лікувальних закладах для інтенсивного лікування, відновлення, планового лікування хронічних хвороб, а також створення установ для спільного надання лікувально-доглядових послуг (медико-соціальної допомоги).

Фінансово-економічна реформа системи охорони здоров'я була спрямована на стимулювання створення мережі закладів і формування структури медичних послуг, що відповідають потребам населення в медичній допомозі, а також на мотивацію медичного персоналу, заробітна плата якого диференціювалася від інтенсивності та якості його роботи.

Створення системи медичних гарантій і забезпечення якості медичного обслуговування передбачало комплекс заходів щодо об'єктивізації позавідомчого контролю (ліцензування, акредитація, атестація), застосування державних соціальних стандартів і нормативів як механізму регулювання державних гарантій у наданні медичної допомоги, підвищення прозорості діяльності та детінізації галузі, а також використання галузевих стандартів (клінічних протоколів, медичних стандартів, лікарських формулярів).

В.М. Лехан є автором і співавтором понад 500 наукових праць, зокрема і 36 монографій, виданих українською, англійською й іншими мовами, 8 підручників, 10 посібників, 24 методичних рекомендації, 26 галузевих нововведень і чисельних публікацій у періодичних вітчизняних і міжнародних виданнях.

З 1 вересня 2019 р., зважаючи на зростання ролі охорони громадського здоров'я, кафедра змінила назву на «Кафедра соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я».

Науково-дослідницька діяльність протягом усіх років існування кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я є невід'ємною частиною освітнього процесу, спрямованою на розвиток фундаментальних і прикладних досліджень у галузі медичної науки і практики. Результати наукових досліджень кафедри цього періоду знайшли відображення в численних дисертаційних роботах, зокрема кандидатській і докторській дисертаціях Л.В. Крячкової, докторських дисертаціях О.Л. Зюкова, В.Г. Гінзбург, кандидатських дисертаціях А.В. Іпатова, В.А. Піщикова, С.А. Крюкова, Д.Д. Дячука, В.В. Волчек, Г.С. Канюки, Н.О. Венгрин та М.В. Павленка. Матеріали наукових досліджень кафедри цього періоду широко використовувалися в підготовці документів стосовно реформування різних ланок системи охорони здоров'я в Україні. Вони були покладені в основу трьох законів України, п'яти постанов Кабінету Міністрів України, низки наказів Міністерства охорони здоров'я України й інших нормативно-правових документів.

Засади, закладені під час створення кафедри соціальної медицини у Дніпрі, успішно продовжуються на сучасному етапі, коли із 2020 р. кафедру очолила доктор медичних наук, професор Лілія Вікторівна Крячкова. Свою професійну кар'єру у ДДМУ вона розпочала в 1989 р. як викладач, а згодом пройшла шлях від

аспіранта до завідувача кафедри: 1998–1999 рр. – викладач кафедри соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я ДДМА; 1999–2004 рр. – очний аспірант кафедри; 2004–2010 рр. – викладач кафедри; 2010–2016 рр. – доцент кафедри; 2016–2020 рр. – професор кафедри; з 1 вересня 2020 р. – на посаді завідувачки кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ДДМУ.

У 2005 р. Л.В. Крячкова захистила кандидатську дисертацію на тему: «Наукове обґрунтування шляхів оптимізації розподілу обсягів медичних послуг між рівнями медичної допомоги» (спеціальність 14.02.03 – соціальна медицина; науковий керівник – професор В.М. Лехан), а у 2015 р. – докторську дисертацію на тему: «Медико-соціальне обґрунтування системи забезпечення чутливості охорони здоров'я до очікувань населення» (спеціальність 14.02.03 – соціальна медицина; науковий консультант – професор В.М. Лехан).

Коли Лілія Вікторівна працювала на посаді професора кафедри, нею було створено авторський курс, нині затверджений у ДДМУ, вебресурс для дистанційного навчання й інформаційного забезпечення навчальної програми з дисципліни «Біостатистика» для підготовки докторів філософії з різних спеціальностей на III освітньо-науковому рівні на освітній платформі Moodle університету, що вміщує методичні матеріали, лекції, тести, завдання з обробки реальної бази даних результатів наукового дослідження.

Л.В. Крячкова читає лекції, проводить семінарські та практичні заняття та бере участь у всіх видах навчально-методичної діяльності, як на додипломному, так і на післядипломному рівнях навчання. Її навчально-методична робота охоплює практично всі дисципліни для всіх категорій здобувачів, що навчаються на кафедрі – від лекцій для I курсу з історії медицини до практичних занять із біостатистики для аспірантів і тренінгів для організаторів охорони здоров'я.

Лілія Вікторівна брала участь у розробленні освітньо-професійної програми (далі – ОПП) за спеціальністю 222 «Медицина» для другого (магістерського) рівня вищої освіти; освітньо-наукової програми (далі – ОНП) за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти; ОПП за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти; Концепції освітньої діяльності у сфері післядипломної освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я»; низки програм навчальних дисциплін для студентів і аспірантів, програм циклів безперервної професійної підготовки на післядипломному рівні тощо.

Професор Л.В. Крячкова є гарантом освітньо-професійної програми зі спеціальності 229 «Громадське здоров'я» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

Л.В. Крячкова є експертом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з акредитації освітніх програм із числа науково-педагогічних

і наукових працівників за спеціальностями 229 «Громадське здоров'я» та 222 «Медицина». Брала участь у роботі п'яти акредитаційних комісій (тричі очолювала комісії) Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Лілія Вікторівна натепер є керівником НДР кафедри «Наукове обґрунтування стратегій збереження та відновлення громадського здоров'я через вплив на детермінанти ефективності системи охорони здоров'я» (№ державної реєстрації 0123U104849; термін виконання – 1 січня 2024 р. – 31 грудня 2027 р.).

Вона є членом редакційної колегії журналу «Клінічна та профілактична медицина», рецензентом журналів “BMJ Open”, «Медичні перспективи», “Galician Medical Journal”. Як експерт брала участь у проєкті “World Justice Project Rule of Law Index Permissions” у 2020–2022 рр.

Учасник грантового проєкту 4P-CAN (Personalized CANcer Primary Prevention research through Citizen Participation and digital lyenabled socialinnovation) на платформі HorizonEurope.

За весь період науково-педагогічної діяльності має понад 300 публікацій, з них понад 80 публікацій у фахових і наукометричних виданнях, зокрема й у Scopus та WebofScience, 2 підручники, 4 колективні монографії, 8 патентів, 15 навчальних посібників.

Серед її основних громадських доручень є те, що Л.В. Крячкова із 2015 р. є постійним членом комісії з перевірки первинної документації дисертаційних досліджень, виконаних у ДДМУ, а саме є фахівцем з перевірки адекватності застосування статистичних методів обробки даних.

Початок керівництва кафедрою Лілією Вікторівною припав на нелегкі часи в соціальному сенсі – на пандемію коронавірусної хвороби та повномасштабну війну в Україні, що передбачало ухвалення складних, іноді непопулярних і непростих рішень.

Протягом існування кафедри було видано 42 монографії, 9 підручників і більше 25 навчальних посібників; захищено 13 докторських і 47 кандидатських дисертацій.

З 2020 р. на кафедрі працювали професори: Л.В. Крячкова, В.М. Лехан, О.В. Макаренко; доценти: Е.В. Борвінко, М.І. Заярський, В.Г. Кий-Кокарева, О.П. Максименко, Л.С. Семенова; викладачі, кандидати медичних наук: В.В. Зайцев, В.В. Семенов, викладачі: Е.В. Бродська, Л.О. Гриценко, Д.Д. Заславський, М.Ю. Коробко, В.І. Колесник, О.А. Козир, Т.В. Хмелюк; здобувачі наукового ступеня PhD: Л.О. Кротова, К.І. Сімон та інші.

Продовжуючи традиції наукової роботи, сучасна діяльність кафедри націлена на вдосконалення охорони

громадського здоров'я, підвищення ефективності діяльності галузі й інтеграцію медичної допомоги для поліпшення якості медичних послуг. Відповідно до потреб сучасності формуються нові напрями досліджень, як-от лідерство у громадському здоров'ї; зміцнення стоматологічного громадського здоров'я дитячого населення; поліпшення відгуку системи охорони здоров'я на запити населення стосовно комплексної реабілітації; продуктивна взаємодія між надавачами та споживачами медичних послуг за забезпечення автономії пацієнтів; оптимізація діяльності традиційних і нетрадиційних стейкхолдерів, відповідальних за збереження та відновлення громадського здоров'я тощо.

Кафедри 100 років, але її колектив молодий, повний сил і має багато планів. Професорсько-викладацький склад кафедри працює завзято і наполегливо, бо має найгуманнішу ціль – здоров'я населення. Минуле кафедри надає наснаги і є тим еталоном, на який рівняється покоління сучасних учених і викладачів. На кафедрі працює згуртований, енергійний, молодий колектив, якому не байдуже до всіх нагальних проблем охорони здоров'я, який знає і цінує історію своєї кафедри та продовжує розвиток її найкращих традицій.

За своє перше сторіччя кафедра соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ДДМУ пройшла складний шлях від заснування до сьогодення. Протягом років її назва, керівництво та наукові напрями змінювалися, але головна мета завжди лишалася незмінною – поліпшення здоров'я населення. Про це, зокрема, свідчить факт запровадження у ДДМУ та на кафедрі в її ювілейний навчальний рік навчання здобувачів вищої медичної освіти зі спеціальності «Громадське здоров'я».

Перспективи подальших досліджень

У майбутньому планується продовжити роботи з вивчення історії кафедри, видавши у співавторстві окрему монографію до її 100-річчя.

Висновки

Викладені основні етапи становлення 100-річної історії кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ДДМУ, особливо останніх 15 років. Наведені історичні відомості щодо наукової та педагогічної діяльності всіх завідувачів кафедри, видатних особистостей, професорів, доцентів, викладачів. Особлива увага приділена науковій діяльності кафедри під керівництвом професорів, докторів медичних наук В.М. Лехан і Л.В. Крячкової.

Література

1. Огнев ВА, Петрова ЗП. Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023). Монографія. Харків, 2024; 244 с.
2. Зайцев ВВ, Дрогозов СС, Петросян АВ. Професор Каган Соломон Соломонович та його здобутки у покращенні громадського здоров'я. Новини і перспективи медичної науки. Матеріали XXIV конференції студентів та молодих вчених Дніпровського державного медичного університету; 2024; Дніпро. Дніпро, Україна: Дніпровський дер-

жавний медичний університет; 2024: 126–127. URL: https://drive.google.com/file/d/1_YN-EGXEftEnwKsDgjCz_O708GGLT5-n/view.

3. Дзяк ГВ, редактор. Дніпропетровська державна медична академія. Історія. Сучасність. Особистість. Харків: Кросс-роуд, 2011; 269–279.

4. Дзяк ГВ, редактор. 85 років. Дніпропетровська державна медична академія. Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-ВАЛ», 2001; 647–656.

5. Поляков МВ, редактор. Професори Дніпропетровського національного університету імені Олеса Гончара: біобібліографічний довідник, 2 вид. Дніпро: Дніпропетровський національний університет, 2008; 506.

6. Перцева ТО, Мамчур ВЙ, редактори. Професори Дніпропетровської медичної академії 1916–2019 рр.: біобібліографічний довідник професорів ДМА. Дніпро: Пороги, 2020; 576.

7. Зайцев ВВ, Семенова ЛС. Професор Галина Федорівна Ємельянова та її здобутки в покращенні громадського здоров'я. Збірка тез доповідей Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України» (до 140-річчя із дня народження О.М. Марзеєва (дев'ятнадцять «Марзеєвські читання»)). Випуск 23. 19 жовтня 2023; Київ, 2023; 8–9.

8. Зайцев ВВ, Семенова ЛС, Соколова ЛО. Професор Т.О. Бажан – історик медицини України (до 95-річчя із дня народження). Матеріали VI Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення» («Томілінські читання»), присвяченої 100-річчю ювілею кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського Національного медичного університету. 2 листопада 2023; Харків. Харків: Харківський національний медичний університет; 2023; 39–40.

9. Зайцев ВВ, Сімковський СР, Лесной ІО. До ювілею професора І.О. Логвиненка. Збірник матеріалів XXI Конференції студентів та молодих вчених «Новини і перспективи медичної науки». Дніпро. Дніпро: Дніпровський державний медичний університет, 2021; 83. URL: <https://drive.google.com/file/d/1attk8qIH3nfVqusHUNyb8VfKBwdPvIaM/view>.

References

1. Ognev VA, Petrova ZP. Stanovlennia ta istorychna spadshchyna kafedry hromadskoho zdorovia ta upravlinnia okhoroioiu zdorovia KhNMU (1923–2023) [The formation and historical legacy of the Department of Public Health and Health Care Management of KhNMU (1923–2023)]. Monograph. Kharkiv: 2024; 244 [In Ukrainian].

2. Zaitsev VV, Drogozov SE, Petrosyan AV. Profesor Kahan Solomon Solomonovich ta yoho здобутки u pokrashchenni hromadskoho zdorovia [Professor Kagan Solomon Solomonovich and his achievements in improving public health. News and perspectives of medical science]. Materials of the 14th conference of students and young scientists of the Dnipro State Medical University; 2024; Dnipro. Dnipro, Ukraine: Dnipro State Medical University; 2024: 126–127. Ukrainian. URL: https://drive.google.com/file/d/1_YN-EGXEftEnwKsDgjCz_O708GGLT5-n/view [In Ukrainian].

3. Dziak GV, editor. Dnipropetrovska derzhavna medychna akademiia. Istoriia. Suchasnist. Osobystist [Dnipropetrovsk State Medical Academy. History. Modernity. Personality]. Kharkiv: Crossroad, 2011; 269–279 [In Ukrainian].

4. Dziak GV, editor. 85 rokiv. Dnipropetrovska derzhavna medychna akademiia [85 years old. Dnipropetrovsk State Medical Academy]. Dnipropetrovsk: RVA “Dnipro-VAL”, 2001; 647–656 [In Ukrainian].

5. Polyakov MV, editor. Profesory Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu imeni Olesia Honchara [Professors of Dnipropetrovsk National University named after Oles Honchar]: biobibliographic guide, ed. 2. Dnipro: Dnipropetrovsk National University, 2008; 506 [In Ukrainian].

6. Pertseva TO, Mamchur VY, editors. Profesory Dnipropetrovskoi medychnoi akademii 1916–2019 rr. [Professors of the Dnipropetrovsk Medical Academy 1916–2019]: biobibliographic directory of professors of the Academy of Medical Sciences. Dnipro: Thresholds, 2020; 576 [In Ukrainian].

7. Zaitsev VV, Semenova LS. Profesor Halyna Fedorivna Yemelianova ta yii здобутки v pokrashchenni hromadskoho zdorovia [Professor Halyna Fedorivna Yemelianova and her achievements in improving public health]. A collection of abstracts of reports of the scientific and practical conference with international participation Current issues of public health and environmental safety of Ukraine (to the 140th anniversary of the birth of O.M. Marzeev (nineteenth “Marzeev readings”)). Issue 23. October 19, 2023; Kyiv. Kyiv: 2023; 8–9 [In Ukrainian].

8. Zaitsev VV, Semenova LS, Sokolova LO. Profesor T.O. Bazhan – istoryk medytsyny Ukrainy (do 95-richchia z dnia narodzhennia) [professor T.O. Bazhan is a historian of medicine of Ukraine (until his 95th birthday)]. Materials of the VI scientific and practical conference with international participation Public health in Ukraine: problems and ways to solve them (“Tomylin readings”), dedicated to the 100th anniversary of the Department of Public Health and Health Care Management of the Kharkiv National Medical University. November 2, 2023; Kharkiv. Kharkiv: Kharkiv National Medical University; 2023; 39–40 [In Ukrainian].

9. Zaitsev VV, Simkovskiy SR, Lesnoi IU. Do yuvileiu profesora I.O. Lohvynenka [To the anniversary of Professor I.O. Logvynenko]. Collection of materials of the 21st conference of students and young scientists News and prospects of medical science. Dnipro. Dnipro: Dnipro State Medical University, 2021; 83. Ukrainian. URL: <https://drive.google.com/file/d/1attk8qIH3nfVqusHUNyb8VfKBwdPvIaM/view> [In Ukrainian].

Мета: стисло відтворити історію кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету з 1924 року, особливу увагу приділивши останнім 15 рокам і сьогоднішню.

Матеріали та методи: архівні матеріали кафедри, монографії, автореферати дисертацій, захищених на кафедрі, особливо за останні 15 років. Використані бібліосемантичний, описовий, історичний методи.

Результати. Наведені основні віхи історії кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ДДМУ за 1924–2024 роки. Наведені історичні відомості щодо наукової та педагогічної діяльності всіх завідувачів

кафедри, її видатних особистостей, професорів, доцентів, викладачів. Особлива увага приділена науковій діяльності кафедри під керівництвом професорів, докторів медичних наук В.М. Лехан і Л.В. Крячкової.

Висновки. Визначені особливості наукових інтересів кафедри, вагомий внесок професорів, доцентів і викладачів кафедри в наукових і науково-методичних публікаціях для здобувачів вищої медичної освіти закладів освіти III–IV рівнів акредитації, монографіях з 1924 року дотепер, особлива увага приділена останнім 15 рокам і сьогоднішню.

Ключові слова: соціальна медицина, громадське здоров'я, управління охороною здоров'я, історія.

Purpose: to briefly recreate the history of the Department of Social Medicine, Public Health and Health Care Management of the Dnipro State Medical University since 1924, paying special attention to the last 15 years and the present.

Materials and methods. Archival materials of the department, monographs, abstracts of dissertations defended at the department, especially in the last 15 years. Bibliosemantic, descriptive, historical methods are used.

Results. The main milestones in the history of the department of social medicine, public health and health care management of the State Medical University for the years 1924–2024 are given. Historical information on the scientific and pedagogical activities of all heads of the department, its outstanding personalities, professors, associate professors, and teachers is given. Special attention is paid to the scientific activity of the department under the leadership of professors, doctors of medical sciences V.M. Lekhan and L.V. Kryachkova.

Conclusions. The features of the scientific interests of the department are defined, the significant contribution of professors, associate professors and teachers of the department in scientific and scientific-methodical publications for students of higher medical education of educational institutions of III–IV levels of accreditation, monographs from 1924 to the present time, special attention is paid to the last 15 years and the present.

Key words: social medicine, public health, health care management, history.

Відомості про автора

Зайцев В'ячеслав Володимирович – кандидат медичних наук, викладач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету; просп. Дмитра Яворницького, 24, м. Дніпро, Україна, 49000.
mka1320297@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-0955-2699

Стаття надійшла до редакції 22.07.2024

Дата першого рішення 26.08.2024

Стаття подана до друку 12.09.2024